

State of the Union 2021 – Hoe veert Europa op na COVID-19?

Praktische Info:

Event 15 september 2021, 12.30-13.30

Moderator: Jan Buysse (VLEVA algemeen directeur) - **JB**

Panelleden:

- Barbara Moens: journaliste Politico Europe, specialisatie handel - **BM**
- Steven Van Hecke: hoofddocent Europese en vergelijkende politiek (KU Leuven) - **SVH**

Bespreking:

Inleidende vraag en daarna nabespreking gestructureerd door 3 actuele thema's:

1. Coronacrisis én herstel
2. Conferentie van de Toekomst van Europa
3. Europese fundamentele waarden en geopolitieke spanningen

Inleidende vraag:

JB: Eerste algemene beschouwing: indruk van de state? Evolutie van het voorzitterschap van de Commissievoorzitter na 2 jaar?

BM: Andere politieke context door *midterms* en aankomende verkiezingen in lidstaten. Wordt moeilijk politiek jaar om dossiers vooruit te laten gaan. Geen grote verrassingen. Niet de belangrijkste speech uit haar legislatuur.

SVH: Geen speech voor de geschiedenisboeken, maar toch niet onbelangrijk omwille van het ritueel en het overzichtskarakter. Inderdaad een soort tussenfase. Verkiezingen zijn in zicht, maar er moet nog veel gebeuren. Toon ook minder vurig.

Coronacrisis en herstel

JB: Heeft Europa de coronacrisis goed aangepakt? Trekt de Commissie de juiste lessen naar de toekomst?

BM: Begin was een fiasco door het gebrek aan solidariteit en het afbrokkelen van de interne markt. Wel snel het besef dat er iets aan gedaan moest worden. Inhaalbeweging met de vaccins, om dat als Europa te doen. Schandvlek is daar wel het gebrek aan vaccins in de rest van de wereld. Imago van de EU heeft daar deuken gekregen en dat gaat ons blijven achtervolgen.

SVH: Commissie Voorzitterschap natuurlijk gekleurd door corona. 2-2 tussenstand.

- Owngoals:
 - o Winter vorig jaar, 'coronationalisme', veel tijd verloren door ontkenning
 - o *Overselling van European vaccination days*, komt als boemerang terug
- Goals:
 - o Grote deal over het coronafonds en gemeenschappelijke aankoop vaccins
 - o *European vaccinated summer*

BM: Europa moet hier inderdaad lessen uit trekken. Kijken naar bevoegdheden op vlak van gezondheid. Maar is een strijd: willen samenwerken maar geen afspraken kunnen maken om controle aan Commissie te geven. Men zal lessen trekken, maar in kleine stapjes.

JB: Over de aangekondigde Gezondheidsunie en HERA ('Autoriteit voor Paraatheid en Respons inzake noodsituaties op gezondheidsgebied'). Hoe bekijken jullie dit in de strijd die er is?

BM: Gezondheidszorg is hoofdzakelijk een nationale bevoegdheid. Maar men moet een signaal geven om beter voorbereid te zijn op eventuele volgende situaties. Vraag zal zijn of het genoeg zal zijn.

SVH: Complexe kwestie. Daarom verbaasd met zo'n vriendelijke speech. Ze krijgt kritiek over zich heen, terecht en onterecht. Een State of the Union kan dan dienen om een antwoord te geven, maar dat doet ze niet. Ze had met de vinger kunnen wijzen.

JB: Klimaat, en breder die 'twin transition', staan centraal in het herstel. Blijven dit op basis van deze State of the Union de prioriteiten? Want weinig aandacht hiervoor in de speech:

SVH: Je kan niet elk jaar met een Green Deal komen. Er zit al veel in de pijplijn, er is al veel gelanceerd. Begrijpelijk dat dus niet alle aandacht daar naar gaat. Wel verrassend weinig aandacht aan de gebeurtenissen van de zomer (overstromingen en bosbranden). Misschien berekende keuze geweest omdat het momenteel kritiek oogst wie de factuur gaat betalen van die groene ambities. Zien we ook in Vlaanderen: klimaattransitie mag er niet toe leiden dat de zwaksten het zwaarst getroffen worden.

BM: Berekende keuze door de vraag wie de rekening gaat betalen. Gaat tot moeilijke gevechten leiden. Maar aan de andere kant heeft ze de gebeurtenissen niet gebruikt om haar beleid te staven. Hadden we anders verwacht voor zo een berekend politica.

JB: Europese begrotingsregels. Moet de budgettaire riem terug strak worden aangehaald? Of net ruimte laten voor belangrijke investeringen?

BM: Verstandig door enkel te zeggen dat er afspraken moeten komen zonder inhoudelijke uitspraken te doen. Gaat een verschrikkelijk dossier worden. Ook binnen België. Men weet absoluut nog niet waar men hiermee gaat landen.

SVH: Zenuwachtigheid over dat dossier neemt inderdaad toe. We weten enkel wat we niet willen: een soort steriele discussie tussen de noordelijken (zuinigheid en verantwoordelijkheid) en zuidelijken (investeringen en geld over de balk gooien). Hoe willen we in die post-corona-economie toch meer terugkeren naar die begrotingsdiscipline, zonder natuurlijk die fout te maken van de eurocrisis en het herstel te fnuiken? Je merkte wel dat het veel minder dan andere jaren een 'sinterklaasspeech' was. Hier sluipt zeker al matiging in. Ze heeft het ook gekoppeld aan de fiscaliteit.

[Toekomst van Europa \(toekomstconferentie\)](#)

JB: von der Leyen gaat 2022 uitroepen tot het jaar van de Europese jeugd en maakt daar de link met die toekomstconferentie. Zien jullie het nut in van die toekomstconferentie?

SVH: Elke democratie kan baat hebben bij een soort extra shot burgerparticipatie. Parlementair systeem kan zeker aangevuld worden met vormen van burgerparticipatie. Tussen die Europese instellingen zit inderdaad een democratisch deficit, maar of die toekomstconferentie daar het antwoord op is, dat denk ik niet. Grote beleid ligt bovendien al vast tot 2030. Leiders die aankondigen de mening van de burger te willen, zoeken geen ideeën, ze zoeken een draagvlak. Dat is geen probleem. Maar noem het dan ook zo.

Plus, ze koppelt het dan aan de jeugd. Was oorspronkelijk niet de bedoeling. De jeugd is al langer overtuigd van Europese integratie. Daarvoor hoef je het niet te doen. Is een interessant initiatief, maar het valt af te wachten wat eruit komt.

BM: Heel cynisch hierover. Wordt weinig geloof aan gehecht door het gebrek aan intentie om er iets mee te doen.

JB: Als we vanuit Vlaanderen zouden deelnemen, welke tips en suggesties heb je dan?

SVH: Deelnemen is een interessante oefening als uitdaging om ideeën op papier te zetten. Vanuit de Commissie zijn een hoop mensen bezig met die verwerking en publicatie op de website. Dan is de Commissie toch inderdaad enerzijds verplicht daar iets mee te doen en bovendien kunnen die elementen eventueel op lange termijn doorsijpelen. Dus als tip naar Vlaanderen zou ik dan zeggen om een langetermijnstrategie voor te stellen. Zo'n conferentie kan dan dienen om ideeën te pitchen, om te zien of dat wordt opgepikt, om partners daarin te zoeken.

Fundamentele waarden en geopolitieke spanningen

JB: Afgelopen jaar kende een aantal zorgwekkende ontwikkelingen, zowel binnen als buiten de EU. Intern de oplopende spanning met Hongarije en Polen over het respect voor fundamentele waarden en de rechtsstaat. Hoe vinden jullie dat de EU daarmee moet opgaan? Staat de Commissie genoeg op haar strepen om dat respect af te dwingen?

BM: We staan op een cruciaal moment daarvoor. Ten eerste door de Duitse verkiezingen, omdat Merkel daar zo fervent in was. Men heeft lang gepleit voor financiële straffen, zeker ook België deed dit. Nu moeten daarover beslissingen gemaakt worden. Maar er is de kritiek en vrees dat het een boemerangeffect kan creëren. Je weet niet waar dit eindigt. Maar je merkt wel dat er heel veel druk op staat. We kunnen dit niet langer permitteren. We moeten reageren om vanuit Brussel onze geloofwaardigheid in stand te houden.

SVH: Inderdaad. In het merendeel van het Europees Parlement zou de Commissie daar nu een buis voor krijgen. Je voelt dat dat daar speelt. Maar daar is ook een tweedeling natuurlijk met de Fidesz-partij in het Europees Parlement.

Nu gebruikt men de herstel instrumenten slim om daarmee druk te zetten op Polen en Hongarije; Eindelijk. Het is alleen met geld dat je die regimes tot andere daden krijgt. Maar zal afwachten zijn hoe dit kantelt.

JB: Ook extern zijn heel wat geopolitieke spanningen. Welke les trekt von der Leyen uit haar State of the Union onder ander uit Afghanistan op vlak van defensie en migratie? En zien jullie dat als de juiste les?

BM: Afghanistan is een pijnlijke les voor de EU. De trans-Atlantische relatie kreeg nieuwe wind, en net in dat traject krijg je dan vanuit je partner het hele Afghanistan-verhaal. Is door velen aangegrepen om te denken aan meer Europese beveiliging. von der Leyen heeft er vandaag naar verwezen, maar zei ook dat het vooral gaat over: wat willen we doen? Het heeft weinig zin om mannen en vrouwen in een Europees leger klaar te hebben staan, als je het niet eens geraakt over wat ermee te doen. Daar lijkt op korte termijn weinig aan te veranderen, door het unaniniteitsprincipe waar ze niet aan willen raken. Buitenlands beleid *an sich* is gewoon zo moeilijk, en dat veiligheidsaspect is daar nog maar een deel van.

SVH: Val van Kaboel heeft duidelijk indruk gemaakt. Von der Leyen is dan ook gestart met de ambitie om een geopolitieke Commissie te zijn. Maar opmerking: begin met je achtertuin, nl. de Westelijke Balkan. Je bent niet geloofwaardig als je in je eigen achtertuin geen rol van betekenis kan spelen. En dan specifiek over het defensie-verhaal dat dan boven komt door Kaboel: gaat niet met centimeters, maar met millimeters vooruit. Twijfel of het momentum er nu effectief gekomen is.

JB: Er is geen woord gevallen over Brexit. Terecht volgens jullie?

BM: Was een duidelijke politieke keuze. Ook al zijn er nog veel problemen en veel hinder, nu is de keuze gemaakt om te benadrukken dat we verder gaan met 27. We proberen vooruit te kijken. Zal waarschijnlijk moeilijk liggen in Noord-Ierland. Heeft zeker potentieel om te escaleren en dan zal het toch terug bovenaan die agenda moeten komen.

SVH: Contrast met de afgelopen periode kan niet groter zijn. Inderdaad een politieke keuze. Maar de Achilleshiel van de Noord-Ierland kwestie die bij de Brexit-deal niet is opgelost, is een soort open wonde. Dat gaat sowieso terugkomen.

JB: Laatste vraag. Welke boodschap moet Vlaanderen trekken uit de speech?

SVH: Als de Commissie nieuwe initiatieven lanceert, moeten we zien dat voor de domeinen die voor Vlaanderen belangrijk zijn, dat we daarmee mee zijn. Er is niets verkeerd aan om daar Vanuit Vlaanderen ons voordeel mee te doen.

BM: Mee eens. Maar toch nog een kleine toevoeging in verband met klimaat. In de komende maanden gaan we intra-Belgisch nog grote debatten hebben over de kwesties klimaat en energie. Het is Europa zeer menens en het gaat alleen dwingender worden. Dus laat dat dienen als een herinnering aan de Vlaamse en Belgische regering.

JB: Bedankt voor die oproep om als Vlamingen uit onze zetel te komen. Vanuit VLEVA bieden we hiervoor graag ondersteuning. Hier sluiten we af. VLEVA blijft uiteraard die Europese initiatieven en ontwikkelingen verder opvolgen, zodat u ze, ook vanuit de zetel, zal kunnen blijven volgen. + Bedanking sprekers.

De opname van de webinar kan u [hier](#) vinden.